

четвртак, 15. јул 2010.

Да ли вреди пружати стимулације улагачима из иностранства?

Мирослав Н. Јовановић

У врло тешкој економској ситуацији у којој се налази Србија, свако ново улагање, било домаће или инострано, у производњу роба и услуга је добродошло, поготово ако је то повезано са запошљавањем нових радника. Услед глобалне економске кризе долази до успоравања и снижења страних улагања на глобалном нивоу. Конкуренција за привлачење страних улагача врло је оштра. Велики успех је када страни улагач дође у Србију, уложи сопствена средства (а не средства пореских обвезника из Србије), запосли раднике, покрене производњу и допринесе извозу. Такве охрабрујуће, али не тако честе вести добијају заслужену пажњу у медијима. Међутим, свака добра вест може често да има и своју злу коб. Због чега је то тако?

Уз громогласне вести у медијима, са много слика и пресецања врпци, као што је то улагање јужнокорејског предузећа “Јура” или италијанског “Дајтека” провлачи се и вест да су Влада и Министарство за економију и регионални развој са министром Млађаном Динкићем (Г17+) на челу, одлучили да пруже страним улагачима стимулацију у готовини за свако новоотворено радно место. Кореанци који су отворили погон у Рачи и запошљавају око 1000 радника, примили су по 4.500 евра за свако радно место, а Италијани по 10.000 евра за свако од 400 радних места које отварају у Нишу. Та средства која одобрава Влада, наравно, припадају пореским обвезницима Србије. Уз наведено, Ниш је бесплатно и великодушно пружио страним улагачима и потпуно опремљено грађевинско земљиште.[\[1\]](#)

Да ли вреди пружати такву врсту великодушних подстицаја странцима да дођу и лоцирају своју производњу у Србији? Ово је битно питање ако се има у виду чињеница да је земља сиромашна и у дубокој општој кризи. Да ли постоје и други, много бољи и учинковитији начини за привлачење страних улагача? Да ли је то расипање оскудних средстава прикупљених од пореских обвезника само “социјална помоћ” која се пружа страним предузећима?

Економска теорија и успешна пракса одавно су одговориле на такве недоумице. Најбољи и најуспешнији начини за привлачење улагача из иностранства су да им се понуди растуће и по могућству велико тржиште, друштвена стабилност, конкурентни локални добављачи и образована, креативна и продуктивна радна снага. Ту је крај приче. Таква радна снага је скупа, али врло привлачна и

исплатива за улагаче.

Оно што нуди странцима Влада Србије, под великим утицајем “стручњака” из Г17+, јесте бесплатна домаћа радна снага (поклон) и то за предстојеће раздобље од неколико година. Ако је плата у “Јури” 200 евра месечно, [2] тада порески обвезници у Србији плаћају једног таквог радника да ради неколико година бесплатно у корејској фирми! Јонгву Нам, генерални менаџер предузећа ’Јура’, изјавио је да су: “подстицаји које Влада даје добродошли, али они нису главни разлог зашто смо изабрали Србију за улагање”. [3] Такав став страних улагача одавно је познат онима који прате достигнућа у савременој економској мисли и пракси, па чак и на лошим школама. Када тако нешто изјави успешан улагач у Србију, мало се ко од тих коју управљају државним новцем упита да ли је економска политика државе на добром путу у погледу пружања стимулација странцима.

Бројне академске студије укључујући и савете угледних међународних организација, показале су да су разне врсте сличних стимулација не само арчење државног новца, већ су и непотребне. Изјава менаџера “Јуре” потврђује такво виђење ствари. Па због чега страни улагачи прихватају такве стимулације када нису главни разлог за улагање? Прихватају их свугде због тога што нису неразумни да одбију нешто што им се нуди, иако су се у начелу већ раније одлучили за одређену локацију и без претходних стимулација. Новац пореских обвезника Србије дође им као “с неба пали регрес”. Па зашто би га одбили? То им снижава трошкове пословања. Таква политика је понекад штетна јер прави дискриминацију између домаћих и страних улагача. У таквој ситуацији, домаћи привредник може да изнесе свој капитал у иностранство, па га затим уложи у Србију под другим именом и добије бесплатну радну снагу на неколико година.

Савети економске струке и међународних организација за економску политику су следећи. Много је боље и успешније уложити средства у стално образовање радне снаге и на такав начин привући стране улагаче, него им пружати непосредну новчану помоћ. Већина сада најтраженијих струка на свету није постојала пре 5 година. Онај ко образује такву радну снагу за послове садашњости и будућности је тај који најуспешније привлачи улагаче и тако скреће пажњу на себе. Тако се иде у Европску унију. Ко спроводи такву политику одмах буде запажен на “радарском екрану” страних улагача. ОЕЦД и други, саветују да се у политику привлачења страних улагача дубоко укључи и министарство за образовање, али Србија на жалост сада нема Доситеја Обрадовића.

Србија арчи на стотине милиона евра од почетка 2010. на одбрану неодбрањиво високе вредности динара на девизном тржишту. Динар је још пре две године требало да девалвира, а постојали су јавно изнесени савети. Овако, Народна банка (уз кадар Г17+) одржава високу вредност динара, задужује земљу до бескраја, даје подстицај претераном увозу и домаћој потрошњи, снижава домаћу запосленост и, што је најбитније, повећава трошкове и горчину стабилизације у будућности. Ко ће те дугове да враћа? А Србија има све мање и мање становника услед негативне стопе прираштаја становништва и емиграције.

Наведена средства за одбрану курса динара отишла су “у ваздух” без икаквог

видног позитивног економског дејства, а инострани дуг се стално повећава. Боље да је Влада усмерила та огромна средства у образовање. Опет нам недостаје Доситеј!

Или, на десетине милиона евра је страћено на куповину вакцина против “свињског грипа”. Као, биће пандемија по стручном мишљењу дуговечног Министра за здравље др Томице Милосављевића (Г17+). Стручњаци су “кукали” у медијима да се народ вакцинише, а Министар је изјавио да је вакцинација “колективни тест интелигенције становника Србије”.^[4] И како је то све на крају прошло? Такви стручни савети су се слабо запатили и код његових колега лекара, али и у народу. Арчена су силна државна средства која су уплатили порески обвезници. Ко је на томе зарадио? И ко је ту испао интелигентан, а ко не? Колико би се могло изградити километара ауто пута за тако проћардана средства, уместо да се за асфалтирање узимају кредити из иностранства? Таквим надрисручњацима народ више не верује. Колико би се могло образовати кадрова за та средства? А у исто време просвета једва саставља крај са крајем.

Постоје додатне унутрашње резерве у Србији које би могле да се искористе за привлачење, а не одбијање, страних улагача. Државна администрација је повећана са 8.000 на око 30.000 чиновника у протеклих 10 година. Измишљани су послови да се запосле и награде партијски послушници и делом смањи незапосленост на погрешан начин (тако уче студенте на првој години чак и лоших економских факултета). Начин запошљавања какав се спроводи у Србији оптерећује државни буџет и ствара се бирократија која удара печате, лепи маркице, подложна је корупцији и то све одбија улагаче. Да ли се тако иде у Европску унију?

Пружање подстицаја страним улагачима као што то чини Министарство за економију и регионални развој са својим кадром само показује колико они каскају за преко потребном стручношћу. Уз то, економска струка одавно указује на то да су стимулације за лоцирање производње у одређеној области само јасан одраз непривлачности одређених локација. Да су привлачне, стимулације им не би биле потребне.

Због чега Влада и њени надристручњаци из Г17+ нуде такве подстицаје страним улагачима? Вероватно због убирања брзих и на срећу краткотрајних медијских и политичких поена о запошљавању само неколико стотина нових радника. Ретко се спомиње број радника који сваки дан или сат остају без посла у Србији (Табела 1). Новац пореских обвезника троши се на погрешну економску политику иако јасни савети струке постоје. Њих само треба прочитати, разумети, научити и применити. На такав начин (уз политику образовања) створили би се много бољи услови за изворно и дугорочно привлачење страних улагача, а не на торбарски начин од данас до сутра. Страни улагачи којима се пружају стимулације какве им нуди Србија, могу да остану “верни” само док трају постојеће и док не искамче нове повластице.

Табела 1. Незапослена лица у Србији Јануар 2009 – Април 2010

Месец	Незапослена лица – број
2009	
I	739213
II	748273
III	758387
IV	762674
V	767547
VI	763062
VII	756662
VIII	747456
IX	737160
X	727142
XI	723350
XII	730372
2010	
I	751590
II	767418
III	778505
IV	772148

Извор: Републички завод за статистику (14.7.2010)

[1] 'Програм Владе Србије – За ново радно место држава ће давати до десет хиљада евра', Блиц, 16.5.2010; Т. Тодоровић, 'Дајтек креће од септембра', Политика, 14.7.2010.

[2] С. Палчић, ББЦ, 14.7.2010.

[3] НИН, 'Производња ауто-делова', 26.5.2010.

[4] Б92, 'Министар: Недовољно вакцинисаних', 28.12.2010.

<http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/da-li-vredi-pruzati-stimulacije-ulagacima-iz-inostranstva-q.html>

No. 3100 – 26.5.2010.

Производња ауто-делова После Јуре, потписао и Марели

Италијанска фирма Мањети Марели, Влада Србије и град Крагујевац потписали су споразум о изградњи фабрике ауто-делова која ће запошљавати 400 људи и производити делове за 200.000 аутомобила годишње. Уговор је потписан током великог скупа произвођача ауто-делова из целе Европе, одржаног у уторак, 25. маја, у Сава центру. Том приликом, Еугенио Разели, генерални директор Марелија, рекао је за НИН да је сигуран да ће њихови производи из Србије бити веома конкурентни на светском тржишту. „Ми смо и дошли овде тако што смо пратили 'Фијат', који планира велике инвестиције у Србији. Наши производи ће, наравно у почетку бити највише коришћени у фабрици 'Фијат аутомобили Србија', али сматрам да ћемо после достизања максималне производње почети и да извозимо компоненте у друге земље. Ми имамо купце из Чешке, Словачке, Турске, Русије и на свим тим тржиштима можемо да понудимо и ауто-делове које ћемо правити у Крагујевцу“, каже Разели.

У нову фабрику „Мањети Марели“ ће уложити 60 милиона евра, али на име стимулације за отварање нових радних места од Владе Србије ће добити чак 10 милиона евра, док ће се Крагујевац побринути за инфраструктуру и пореске олакшице на локалном нивоу. Разели каже да је финансијски подстицај који ће добити од Србије дао позитиван допринос њиховом доласку у Србију. „Свуда у свету имате финансијске стимулације за инвеститоре и то није ништа ново. У сваком случају то је олакшало наш долазак, али ја бих као позитивно издвојио одличну сарадњу са Владом Србије. Преговори су били веома брзи и транспарентни, нисмо губили време. Још једна веома важна ствар је и радна снага, мислим да имате добре и обучене раднике. Тако да нам сада само преостаје да изградимо фабрику и почнемо с производњом“, истакао је НИН-ов саговорник. Иако Влада Србије даје подстицај за новоотворено радно место од 4.000 до 10.000 евра, зависно од подручја и висине улагања, то ипак није главни разлог зашто се страни инвеститори из аутомобилске индустрије све више занимају за Србију. Јонгву Нам, генерални менаџер „Јура корпорације“ која је купила „Заставу електро“ из Раче каже за НИН да је главни разлог њиховог доласка била политичка стабилност и „извозни систем“. „У ужи избор земаља где смо желели да почнемо производњу, поред Србије биле су Румунија и Украјина. Међутим, Србија је имала уговоре о слободној трговини са многим земљама, као и стабилну политичку и економску ситуацију. Наравно, да су и подстицаји које Влада даје добродошли, али они нису главни разлог зашто смо изабрали Србију за улагање“, каже Нам.

Јура производи делове пре свега за јужнокорејске произвођаче аутомобила, „Хјундаи“ и КИА, тако да ће производња у Србији бити намењена извозу. С обзиром на намеру да у Нишу отвори још једну, много већу фабрику, са 1.500 радника, питали смо каква су Намова искуства са радном снагом. Наш саговорник кратко одговара - добра.

„Тренутно имамо 400 запослених и радимо пробну производњу. За сада је добро, радници су на задовољавајућем нивоу“, каже Нам.

М. Ј. Ј.

Економија

„Дајтек” креће од септембра

Италијанска фирма, чија ће годишња производња у Нишу бити вредности од преко 35 милиона евра, запослиће 400 нових радника, а држава Србија за свакога ће издвојити по 10.000 евра

Задовољство после потписивања споразума фото: С. Лазаревић

Ниш – Средином септембра у радној зони „Доње Међурово” поред Ниша италијанска компанија „Дајтек” почеће да гради фабрику за производњу цеви за провођење уља и мазива за аутомобилску индустрију. Италијани ће инвестирати 12 милиона у изградњу и опремање нове фабрике, прве у Србији, рекао је, после потписивања уговора о инвестирању, градоначелник Ниша Милош Симоновић:

– Уз огромну помоћ Министарства за економију и регионални развој за врло кратко време довели смо инвеститоре у наш град и обезбедили све неопходне услове за реализацију значајних пројеката. После данашњег потписивања уговора не постоје више никакве сметње да се фабрика гради и у њој, према плану компаније „Дајтек”, запосли 400 радника. Изградња ће почети средином септембра, а биће завршена до краја пролећа наредне године.

Генерални директор и власник „Дајтека” Ђулијано Цуко рекао је да је његова компанија има фабрике широм света и да је директно повезана са италијанским произвођачем аутомобила „Фијатом”:

– Изабрали смо Ниш за изградњу фабрике у Србији јер овај град има развијен универзитет и велики број стручњака. Истичем да срце једне фабрике не представљају опрема и машине, већ људи, и због тога верујемо да ћемо преквалификацијом и обуком у овој средини пронаћи одличне раднике. Годишња производња у Нишу биће вредности од преко 35 милиона евра, а осим дела за „Фијат” у Србији од око 40 одсто производње, све остало одлазиће у Европу и свет. Надамо се врхунском квалитету производње јер овако добру и успешну сарадњу какву смо остварили са државним органима Србије и градом Нишом нисмо имали до сада нигде у свету. Због тога нисмо имали никакве дилеме и резерве за инвестирање у Нишу.

Због великог улагања и специфичности инвестиције „Дајтека” влада Србије одлучила је да исплати овом страном партнеру максимални износ од 10.000 евра по сваком запосленом раднику, рекао је министар економије и регионалног развоја Млађан Динкић и посебно нагласио:

– Са компанијама „Јура” из Јужне Кореје, која је већ потписала уговор о изградњи фабрике у Нишу, и „Дајтек”, које ће заједно запослити око 2.000 радника, на нишком подручју ће значајно бити смањена стопа незапослености, која је сада веома висока. Истовремено верујемо да ће привреда целог овог краја завршетком ових фабрика после вишегодишње стагнације кренути у нови и врло озбиљан развој и да ће доћи до правог привредног препорода и пуног преокрета у Нишу и на југу Србије.

За изградњу нових фабрика „Јура” и „Дајтек” Градско веће и Скупштина града одлучили су да се овим компанијама бесплатно уступе уређено и у комуналном смислу потпуно опремљено грађевинско земљиште, рекао је градоначелник Ниша Милош Симоновић. Корејци ће градити на четири, а Италијани на два хектара нишког градског грађевинског земљишта у зони „Доње Међурово”.

Т. Годоровић